

Проблеми національної економіки

УДК 330.341:338.242

Кононова Ірина Володимирівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
обліку, економіки і управління персоналом підприємства
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»*

Кононова Ирина Владимировна

*кандидат экономических наук, доцент кафедры
учета, экономики и управления персоналом предприятия
ГВУЗ «Приднепровская государственная академия
строительства и архитектуры»*

Kononova Iryna

*PhD in Economics, Associate Professor of Department of
Accounting, Economics and Human Resources Management of Enterprise
Pridniprovskaya State Academy of Civil Engineering and Architecture*

**НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ МІЖ
ВНУТРІШНІМИ ТА ЗОВНІШНІМИ ПАРАМЕТРАМИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ**

**НАЦИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА: ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ
ВНУТРЕННИМИ И ВНЕШНИМИ ПАРАМЕТРАМИ
ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ**

**NATIONAL ECONOMY: RELATIONS BETWEEN INTERNAL AND
EXTERNAL PARAMETERS OF FUNCTIONING**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню зовнішніх та внутрішніх параметрів функціонування національної економіки України та їхнього впливу на розвиток. Виявлено, що розвиток національної економіки є динамічним процесом, який протікає під різноспрямованим

впливом внутрішніх та зовнішніх параметрів. Саме тому, виявлення взаємозв'язків між внутрішніми та зовнішніми параметрами, а також їх спільного впливу на розвиток є надзвичайно актуальним завданням, виконання якого дасть необхідну інформацію для управління складним процесом розвитку національної економіки.

Метою дослідження є виявлення взаємозв'язків між розвитком національної економіки та її внутрішніми та зовнішніми параметрами. Доведено, що поняття національна економіка потребує всебічної характеристики в умовах глобалізації та трансформаційних змін. Досліджено теоретичні підходи до трактування поняття «національна економіка». Проаналізовано існуючі у світовій та вітчизняній науці формулювання поняття «національна економіка». Встановлено, що в більшості випадків трактування національної економіки ґрунтується на визначенні категорії «система». Надано підходи до визначення системності розвитку національної економіки.

Проведено експертне опитування щодо складання переліку зовнішніх та внутрішніх параметрів функціонування національної економіки. Надано перелік зовнішніх та внутрішніх параметрів функціонування національної економіки. Запропоновано встановлювати по зовнішнім параметрам індивідуальний та загальний вплив з використанням матричного методу. По внутрішнім параметрам запропоновано встановлювати опосередкований та безпосередній зв'язок. Обґрунтовано важливість виявлення та оцінки внутрішніх параметрів, під впливом яких відбувається зміна тенденцій, притаманних національній економіці. Вплив внутрішніх параметрів представлено взаємно-обумовлюючим та факторно-результативним зв'язками між параметрами функціонування національної економіки. Побудована мережева модель внутрішніх

параметрів національної економіки. Побудовано шестикутник зв'язку між зовнішніми та внутрішніми параметрами національної економіки.

Ключові слова: соціально-економічна система, розвиток, національна економіка, функціонування, параметр, зовнішнє середовище, внутрішнє середовище.

Аннотація. Стаття посвячена дослідженню зовнішніх і внутрішніх параметрів функціонування національної економіки України і їх впливу на розвиток. Виявлено, що розвиток національної економіки є динамічним процесом, який протікає під різнонаправленим впливом внутрішніх і зовнішніх параметрів. Саме тому, виявлення взаємозв'язків між внутрішніми і зовнішніми параметрами, а також їх спільного впливу на розвиток є надзвичайно актуальною задачею, рішення якої дасть необхідну інформацію для управління складним процесом розвитку національної економіки.

Метою дослідження є виявлення взаємозв'язків між розвитком національної економіки і її внутрішніми і зовнішніми параметрами. Доведено, що поняття національна економіка потребує комплексної характеристики в умовах глобалізації і трансформаційних змін. Досліджені теоретичні підходи до трактування поняття «національна економіка». Проаналізовані існуючі в світовій і вітчизняній науці формулювання поняття «національна економіка». Встановлено, що в більшості випадків трактування національної економіки базується на визначенні категорії «система». Представлено підходи до визначення системності розвитку національної економіки.

Проведено експертний опитування щодо складання переліку зовнішніх і внутрішніх параметрів функціонування національної економіки. Дані

перечень внешних и внутренних параметров функционирования национальной экономики. Предложено устанавливать по внешним параметрам индивидуальный и общий влияние с использованием матричного метода. По внутренним параметрам предложено устанавливать опосредованной и непосредственной связи. Обоснована важность выявления и оценки внутренних параметров, под влиянием которых происходит изменение тенденций, присущих национальной экономике. Влияние внутренних параметров представлены взаимно обуславливающим и факторно-результативным связями между параметрами функционирования национальной экономики. Построена сетевая модель внутренних параметров национальной экономики. Построено шестиугольник связи между внешними и внутренними параметрами национальной экономики.

Ключевые слова: социально-экономическая система, развитие, национальная экономика, функционирования, параметр, внешняя среда, внутренняя среда.

Summary. The article is devoted to the study of external and internal parameters of the functioning of the national economy of Ukraine and their impact on development. It is revealed that the development of the national economy is a dynamic process, which proceeds under the various influences of internal and external parameters. That is why identifying the relationship between internal and external parameters, as well as their joint impact on development, is an extremely urgent task, the implementation of which will provide the necessary information for managing the complex process of development of the national economy.

The aim of the study is to identify the relationship between the development of the national economy and its internal and external parameters. It is proved that the concept of a national economy requires a comprehensive

characterization in the conditions of globalization and transformational change. The theoretical approaches to the interpretation of the concept of "national economy" are investigated. The existing national and national science formulations of the concept "national economy" are analyzed. It has been established that in most cases the interpretation of the national economy is based on the definition of the category "system". Approaches to determining the systemic development of the national economy are given.

An expert survey was conducted to compile a list of external and internal parameters of the functioning of the national economy. The list of external and internal parameters of functioning of the national economy is given. It is proposed to set individual and general effects using the matrix method according to external parameters. By internal parameters it is suggested to establish an indirect and direct connection. The importance of identifying and evaluating internal parameters influenced by changes in the tendencies inherent in the national economy is substantiated. The influence of internal parameters is represented by mutually-causing and factor-productive connections between the parameters of the functioning of the national economy. A network model of external and internal parameters of the national economy was constructed. A hexagon of communication between the external and internal parameters of the national economy was constructed.

Key words: *socio-economic system, development, national economy, functioning, parameter, external environment, internal environment.*

Постановка проблеми. Стан української економіки настільки складний та вразливий, який супроводжується нестійкістю внутрішнього та мінливістю зовнішнього середовища, що на перший план виходять питання встановлення впливу та взаємозв'язків між параметрами національної економіки. При чому колосальна різниця спостерігається за

показником ВВП на душу населення, який є відображенням стійкості національної економіки до негативних внутрішніх та зовнішніх впливів. Так, наприклад у 2018 році ВВП України на душу населення склав 2,82 тис. дол., при цьому у розвинутих країнах його середній рівень сягає 48,9 тис. дол., а країн що розвиваються – 5,49 тис. дол. [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення сутності та особливостей функціонування національних економік розглядаються у працях багатьох науковців, серед яких А. Градов, О. Гранберг, Л. Гринів, А. Мельник, С. Мочерний, П.Савченко, В.Тарасевич та ін. В той же час взаємозв'язкам між зовнішніми та внутрішніми параметрами функціонування національної економіки встановлення яких дасть змогу розробляти дієві програми стимулювання її розвитку у наукових публікаціях приділяється недостатньо уваги.

На сьогодні загальноприйнятого визначення поняття «національна економіка» у світовій та вітчизняній економічній літературі не існує. Деякі науковці представляють замість неї національний ринок (парадокс В. Леонтьєва, теорії абсолютних та відносних переваг А. Смітта та Д. Рікардо) [11, с. 17]., інші розглядають національну економіку як систему виробничих відносин (К. Маркс) та досліджують як економічну діяльність (А. Градов) [6, с. 11]. або як економічну систему, в якій стабільними, динамічними, повторюваними та стійкими взаємозв'язками поєднані умови та чинники виробництва, результати діяльності, сукупність економічних агентів і економічні відносини, інститути, традиції, принципи та механізми господарювання, що у своїй взаємодії формують єдиний господарський комплекс (О. Кузьмін) [7, с. 7].

Багато науковців серед яких українські вчені С. Мочерний та А.Мельник, вважають, що національна економіка і відображує систему економічних відносин між людьми в процесі взаємодії з розвитком

продуктивних сил у всіх сферах суспільного виробництва, і відповідний господарський механізм, і сукупність комплексів і галузей, сфер національного господарства регіонів і підприємств, у процесі взаємодії, об'єднаних на основі національного поділу праці, відповідних економічних, в тому числі товарно-грошових відносин [3, с. 9; 10, с. 16].

Серед українських науковців, насамперед варто назвати М. Балудянського, М. Бунге, М. Туган-Барановського, І. Франка та інших, незалежно від зарубіжних авторів, трактували національну економіку як систему [1].

Аналізуючи зазначені формулювання поняття «національна економіка», слід зазначити, що в більшості випадків його трактування ґрунтується на визначенні категорії «система» як «множини взаємопов'язаних елементів, що взаємодіють з середовищем, як єдине ціле й відокремлені від нього» [3]. Проте, враховуючи сучасний рівень глобалізації економічних відносин, що існують у світовій економіці та характер трансформаційних перетворень, та з огляду на мультипарадигмальність сучасних досліджень, взаємозв'язкам у національній економіці повинна надаватися всебічна характеристика.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є встановлення переліку параметрів функціонування національної економіки та виявлення взаємозв'язків між розвитком національної економіки та її внутрішніми та зовнішніми параметрами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єднуючи між собою різні елементи системи, сама національна економіка зумовлює розвиток як окремих елементів так і їх сукупності. Особливо важливим є той факт, що будь які підсистеми національної економіки перебувають у взаємозв'язку не тільки між собою, а й із її зовнішнім середовищем. Отже, з метою забезпечення прискорення розвитку української національної економіки в

контексті впливу глобальних явищ і процесів необхідним є виокремлення як внутрішніх так і зовнішніх параметрів національної економіки та встановлення між ними зв'язку.

Національна економіка є елементом міжнародної системи та результатом функціонування її національних складників. Зважаючи що вплив процесів зовнішнього походження на економіку держави є важливим, виникає необхідність виокремити наступні зовнішні параметри національної економіки (ЗП):

- темпи розвитку світової економіки (ЗП1);
- ситуація на зовнішньому ринку (ЗП2);
- політика міжнародних кредитних організацій (ЗП3);
- міжнародна демографічна ситуація (ЗП4);
- міграція (ЗП5);
- ціни на нафту (ЗП6).

При чому, перелік зовнішніх параметрів є спрощеним для кращої візуалізації побудованих зв'язків, але дозволяє виділити первинні, найбільш важливі параметри функціонування національної економіки, вплив яких в кінцевому підсумку визначає можливість зростання національного багатства країни та рівня життя її населення. Цей перелік може бути доповнений такими, показниками як обсяги світової торгівлі, обсяги випуску окремих товарів у світі, використання ресурсів МВФ тощо.

Вплив зовнішніх параметрів може бути індивідуальним (тільки на окрему країну) або загальним (на будь яку країну).

Для встановлення впливу зовнішніх параметрів на національну економіку України було побудовано спрощену матрицю зовнішніх впливів (табл. 1).

Матриця розподілу зовнішніх параметрів за характеристиками впливу

Вплив	індивідуальний	Загальний
сильний	ЗП3	ЗП1, ЗП6
слабкий	ЗП4, ЗП5	ЗП2

Джерело: побудовано автором на основі [1; 7-9]

Внутрішні параметри національної економіки знаходять своє відображення через індикатори розвитку національної економіки, якими на нашу думку є результати функціонування, інвестиційна діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, доходи, інноваційна діяльність, стан ринку праці, демографічна ситуація, охорона праці, охорона здоров'я, стан освіти, фінансування природоохоронних заходів. При цьому, зовнішні та внутрішні параметри національної економіки є пов'язаними між собою (рис. 1).

Як можна побачити на рис. 1, ліва діагональ представлена зовнішніми параметрами з індивідуальним впливом, а права – загальним.

З метою встановлення зв'язків між внутрішніми параметрами було проведено експертне опитування, що дозволило виявити наявність безпосереднього або ж опосередкованого зв'язків між внутрішніми параметрами національної економіки, а також.

На першому етапі опитування було зібрано думки експертів стосовно наявності безпосереднього зв'язку між внутрішніми параметрами. В таблиці 2 наведено результати першого етапу експертного оцінювання внутрішніх параметрів. При цьому, гіпотеза про наявність безпосереднього зв'язку між внутрішніми параметрами вважається вірною, якщо про його наявність висловили думку понад 50% опитуваних.

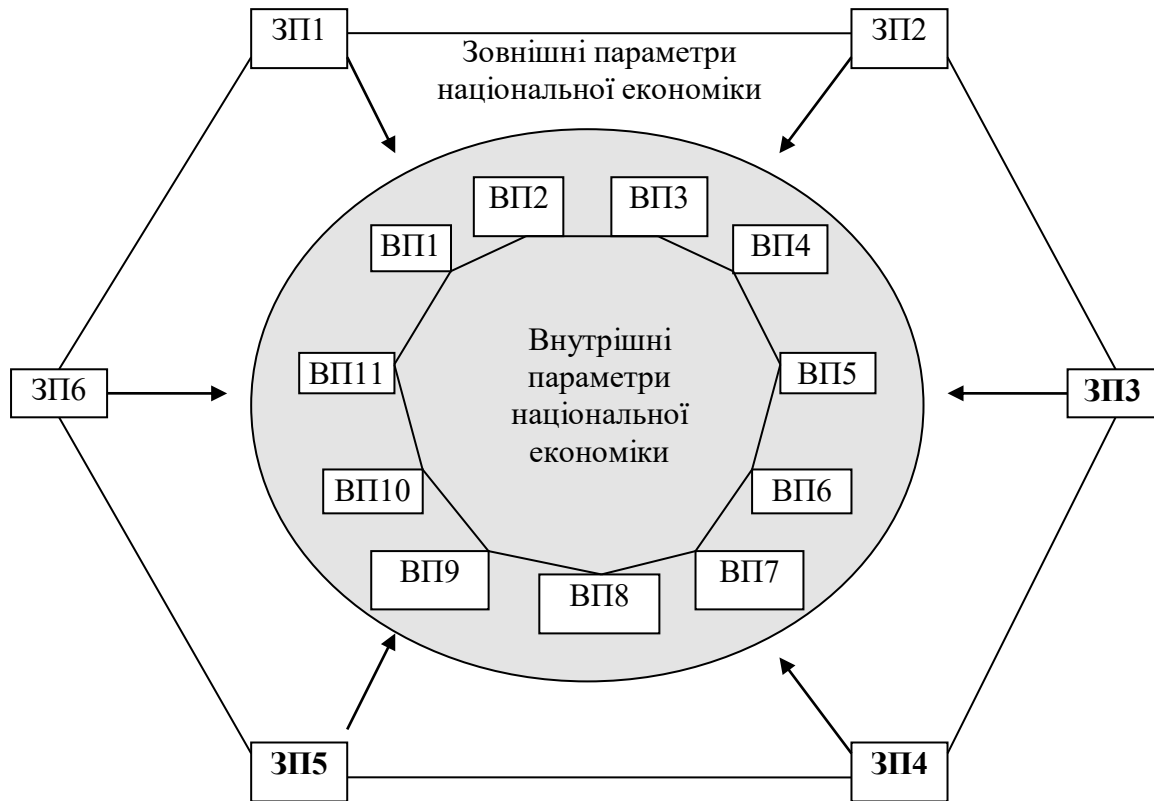

Рис. 1. Модель зв'язку між внутрішніми та зовнішніми параметрами національної економіки

Джерело: побудовано автором

Таблиця 2

Результати опитування щодо наявності безпосереднього зв'язку між внутрішніми параметрами

Параметр національної економіки	Частка експертів, що вказала на наявність безпосереднього зв'язку між параметрами										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Результати функціонування	н/з	100 ГП	60 ГП	80 ГП	90 ГП	70 ГП	10 ГВ	20 ГВ	10 ГВ	70 ГП	60 ГП
2. Інвестиційна діяльність	100 ГП	н/з	60 ГП	80 ГП	80 ГП	10 ГВ	10 ГВ	20 ГВ	10 ГВ	10 ГВ	10 ГВ
3. Зовнішньоекономічна діяльність	60 ГП	60 ГП	н/з	10 ГВ	10 ГВ	10 ГВ	0 ГВ	0 ГВ	0 ГВ	0 ГВ	0 ГВ
4. Доходи	80 ГП	80 ГП	10 ГВ	н/з	10 ГВ	80 ГП	70 ГП	0 ГВ	70 ГП	60 ГП	0 ГВ
5. Інноваційна діяльність	90 ГП	80 ГП	10 ГВ	10 ГВ	н/з	20 ГВ	0 ГВ	60 ГП	0 ГВ	90 ГП	10 ГВ
6. Стан ринку праці	70 ГП	10 ГВ	10 ГВ	80 ГП	20 ГВ	н/з	80 ГП	20 ГВ	0 ГВ	90 ГП	0 ГВ
7. Демографічна ситуація	10	10	0	70	0	80	н/з	60	70	20	60

	ГВ	ГВ	ГВ	ГП	ГВ	ГП		ГП	ГП	ГВ	ГП
8. Охорона праці	20	20	0	0	60	20	60	н/з	70	0	20
	ГВ	ГВ	ГВ	ГВ	ГП	ГВ	ГП		ГП	ГВ	ГВ
9. Охорона здоров'я	10	10	0	70	0	0	70	70	н/з	10	20
	ГВ	ГВ	ГВ	ГП	ГВ	ГВ	ГП	ГП		ГВ	ГВ
10. Стан освіти	70	10	0	60	90	90	20	0	10	н/з	20
	ГП	ГВ	ГВ	ГП	ГП	ГП	ГВ	ГВ	ГВ		ГВ
11. Фінансування природоохоронних заходів	60	10	0	0	10	0	60	20	20	20	н/з
	ГП	ГВ	ГВ	ГВ	ГВ	ГВ	ГП	ГВ	ГВ	ГВ	

* ГП - гіпотезу про наявність безпосереднього зв'язку прийнято;

** ГВ - гіпотезу про наявність безпосереднього зв'язку відхилено;

*** н/з – клітинка не заповнюється

Джерело: побудовано автором

Після встановлення безпосередніх зв'язків між внутрішніми параметрами функціонування системи, на другому етапі експертного опитування експертам було запропоновано визначити, чи є опосередковані зв'язки між тими параметрами, зв'язок між якими не є безпосереднім.

При цьому, гіпотеза про наявність опосередкованого зв'язку між параметрами також приймалась, якщо про його наявність висловили думку понад 50% опитуваних.

Таблиця 3

Результати опитування щодо наявності опосередкованого зв'язку між параметрами

Параметр національної економіки	Частка експертів, що вказала на наявність опосередкованого зв'язку між параметрами										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Результати функціонування	н/з	БЗ	БЗ	БЗ	БЗ	БЗ	60 ГП	70 ГП	60 ГП	БЗ	БЗ
2. Інвестиційна діяльність	БЗ	н/з	БЗ	БЗ	БЗ	60 ГП	70 ГП	80 ГП	60 ГП	70 ГП	80 ГП
3. Зовнішньоекономічна діяльність	БЗ	БЗ	н/з	60 ГП	60 ГП	60 ГП	10 ГВ	0 ГВ	10 ГВ	0 ГВ	0 ГВ
4. Доходи	БЗ	БЗ	60 ГП	н/з	60 ГП	БЗ	БЗ	10 ГВ	БЗ	БЗ	0 ГВ
5. Інноваційна діяльність	БЗ	БЗ	60 ГП	60 ГП	н/з	60 ГП	10 ГВ	БЗ	0 ГВ	БЗ	70 ГП
6. Стан ринку праці	БЗ	60 ГП	60 ГП	БЗ	60 ГП	н/з	БЗ	60 ГП	0 ГВ	БЗ	10 ГВ

7. Демографічна ситуація	60 ГП	70 ГП	10 ГВ	БЗ	10 ГВ	БЗ	н/з	БЗ	БЗ	80 ГП	БЗ
8. Охорона праці	70 ГП	80 ГП	0 ГВ	10 ГВ	БЗ	60 ГП	БЗ	н/з	БЗ	0 ГВ	80 ГП
9. Охорона здоров'я	60 ГП	60 ГП	10 ГВ	БЗ	0 ГВ	0 ГВ	БЗ	БЗ	н/з	90 ГП	60 ГП
10. Стан освіти	БЗ	70 ГП	0 ГВ	БЗ	БЗ	БЗ	80 ГП	0 ГВ	90 ГП	н/з	80 ГП
11. Фінансування природоохоронних заходів	БЗ	80 ГП	0 ГВ	0 ГВ	70 ГП	10 ГВ	БЗ	80 ГП	60 ГП	80 ГП	н/з

* ГП - гіпотезу про наявність опосередкованого зв'язку прийнято;

** ГВ - гіпотезу про наявність опосередкованого зв'язку відхилено;

*** БЗ – виявлено безпосередній зв'язок між параметрами;

**** н/з – клітинка не заповнюється

Джерело: побудовано автором

Як видно з наведених вище таблиць 2 та 3, згідно оцінок експертів, результати функціонування національної економіки безпосередньо пов'язані з інвестиційною, зовнішньоекономічною, інноваційною діяльністю, отриманими доходами, станом ринку праці, освіти та фінансуванням природоохоронних заходів. Також, більшість експертів вказали на опосередкований зв'язок результатів функціонування з демографічною ситуацією, охороною праці та здоров'я.

Інвестиційна діяльність має безпосередній зв'язок з результатами функціонування національної економіки, зовнішньоекономічною та інноваційною діяльністю, а також доходами населення. Опосередкованим є зв'язок інвестиційної діяльності з усіма іншими параметрами національної економіки.

Щодо зовнішньоекономічної діяльності, то вона має безпосередній зв'язок з результатами функціонування національної економіки, інвестиційною діяльністю та опосередкований зв'язок з інноваційною діяльністю, станом ринку праці та доходами населення національної економіки.

Доходи населення мають безпосередній зв'язок з результатами функціонування національної економіки, інвестиційною діяльністю, станом ринку праці, демографічною ситуацією, охороною здоров'я та станом освіти. Також, більшість експертів вказали на опосередкований зв'язок доходів населення з зовнішньоекономічною та інноваційною діяльністю.

Щодо інноваційної діяльності, то експертами було відзначено її безпосередній зв'язок з результатами функціонування національної економіки, інвестиційною діяльністю, охороною праці та станом освіти. З зовнішньоекономічною діяльністю, доходами населення, станом ринку праці та фінансуванням природоохоронних заходів зв'язок інноваційної діяльності визначено як опосередкований.

Якщо говорити про стан ринку праці, то він має безпосередній зв'язок з результатами функціонування системи, доходами населення, демографічною ситуацією та станом освіти. При цьому, опосередкованим є зв'язок між станом ринку праці та такими параметрами. Як інвестиційна, зовнішньоекономічна та інноваційна діяльність, охорона праці.

Демографічна ситуація безпосередньо пов'язана з доходами населення, станом ринку праці, охороною праці, охороною здоров'я, фінансуванням природоохоронних заходів. Водночас, цей параметр має опосередкований зв'язок з результатами функціонування, інвестиційною діяльністю, станом освіти.

Щодо охорони праці, то експертами було відзначено безпосередній зв'язок цього параметра з інноваційною діяльністю, демографічною ситуацією, охороною здоров'я. опосередкованим є зв'язок цього параметра з результатами функціонування системи, інвестиційною діяльністю, станом ринку праці, фінансуванням природоохоронних заходів.

За параметром охорони здоров'я експертами було відзначено безпосередній зв'язок з доходами населення та демографічною ситуацією. Водночас, за оцінками експертів було встановлено, що охорона здоров'я опосередковано пов'язана з результатами функціонування системи, інвестиційною діяльністю, станом освіти та фінансуванням природоохоронних заходів.

Якщо говорити про стан освіти, то він, за оцінками експертів має безпосередній зв'язок з результатами функціонування національної економіки, доходами населення, інноваційною діяльністю та станом ринку праці. Опосередкованим є зв'язок даного параметра з інвестиційною діяльністю, демографічною ситуацією та охороною здоров'я.

Щодо фінансування природоохоронних заходів, то вони мають безпосередній зв'язок з результатами функціонування системи та демографічною ситуацією, а також опосередкований зв'язок з інвестиційною та інноваційною діяльністю, охороною праці, охороною здоров'я та станом освіти.

Виявлені зв'язки можуть бути унаочнені у вигляді мережевої моделі. Для спрощення графічного представлення параметри системи на даній моделі представлені за їхніми кодами:

- результати функціонування – код П1;
- інвестиційна діяльність – код П2;
- зовнішньоекономічна діяльність – код П3;
- доходи – код П4;
- інноваційна діяльність – код П5;
- стан ринку праці – код П6;
- демографічна ситуація – код П7;
- охорона праці – код П8;
- охорона здоров'я – код П9;

- стан освіти – код П10;
- фінансування природоохоронних заходів – код П11.

Аналізуючи зв'язки, що існують між внутрішніми параметрами національної економіки слід враховувати той факт, що вони можуть набувати двох видів:

- односторонні або факторно-результативні зв'язки – тобто зв'язки, що виникають між параметрами в тому разі, якщо один з них впливає на інший (тобто один параметр виступає в ролі фактора, а інший – в ролі результату);
- двосторонні або взаємно-обумовлюючі зв'язки – тобто зв'язки, що виникають між параметрами системи в тому разі, якщо вони чинять взаємний вплив один на одного.

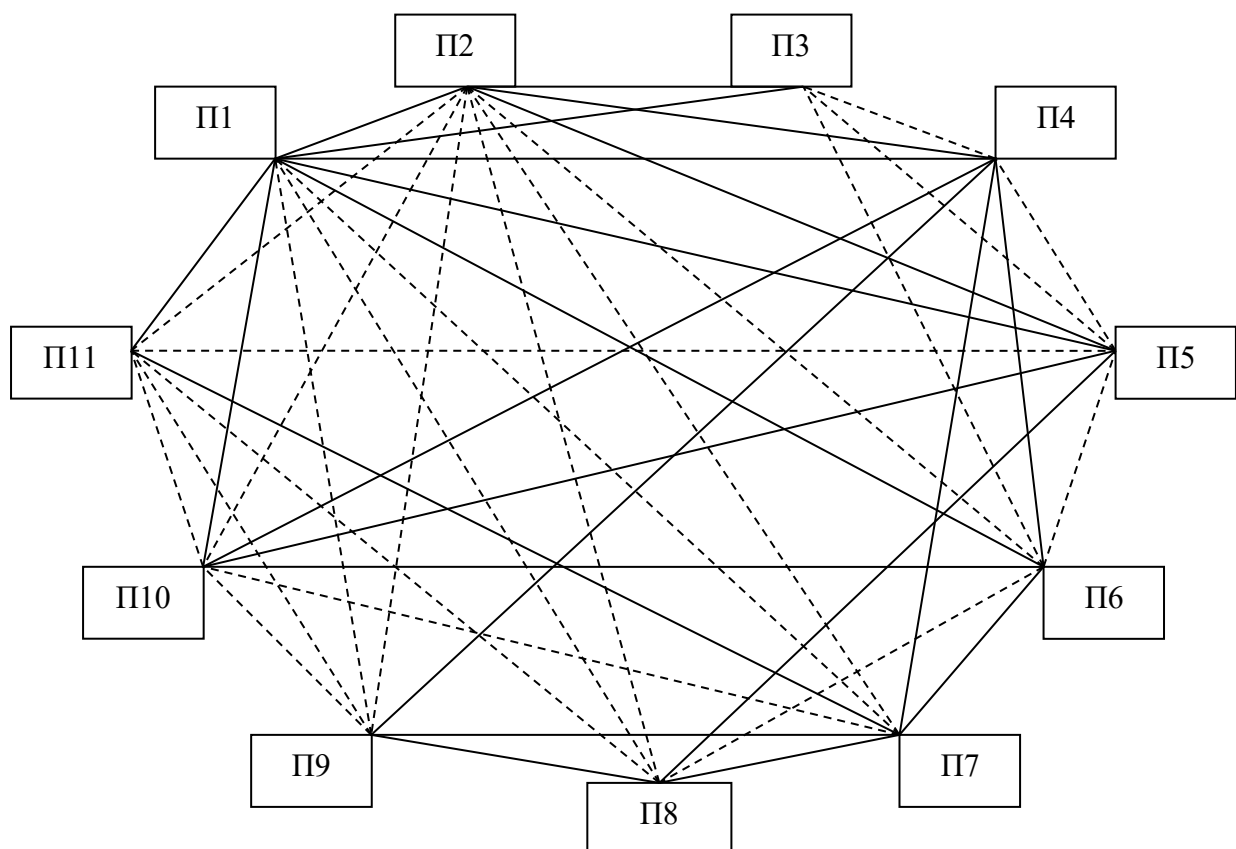

Рис. 2. Мереживо зв'язків між внутрішніми параметрами національної економіки

Джерело: побудовано автором

Враховуючи вищенаведене, на третьому етапі експертного опитування було запропоновано експертам визначити вид зв'язку між параметрами.

При цьому для спрощення процедури оцінювання було прийнято до уваги лише безпосередні зв'язки між ними. Результати експертного оцінювання наведені в таблиці 4.. При цьому, якщо зв'язок є взаємно-обумовлюючим, то його відображено наступним чином «Код першого параметра ↔ Код другого параметра» та не дублюється в зворотній послідовності параметрів, а якщо факторно-результативним, то його відображено наступним чином «Код параметра, що виступає в якості фактора → Код параметра, що виступає, як результат».

Таблиця 4

Розподіл безпосередніх зв'язків між параметрами національної економіки за видами

Вид зв'язку	Параметричний опис зв'язку
Взаємно-обумовлюючий	«П1↔П2», «П1↔П5», «П1↔П6», «П4↔П6», «П4↔П10», «П6↔П7», «П7↔П9», «П7↔П11»
Факторно-результативні	«П1→П4», «П1→П10», «П1→П11», «П2→П3», «П2→П4», «П2→П5», «П3→П1», «П4→П7», «П4→П9», «П5→П8», «П8→П7», «П8→П9», «П10→П5», «П10→П6»

Джерело: побудовано автором

Таким чином, взаємно-обумовлюючим є зв'язок між результатами функціонування системи та інвестиційною діяльністю, результатами функціонування та інноваційною діяльністю, результатами функціонування та станом ринку праці. Це є закономірним, адже від того, якими є обсяги залучення інвестицій та обсяги витрат на інноваційну діяльність, залежать результати функціонування системи, і водночас, чим вищі результати функціонування, які свідчать про віддачу від здійснення інвестицій та витрат, тим більше стимули суб'єктів господарювання до

здійснення інвестиційної та інноваційної діяльності. Крім того, результати функціонування залежать від того, якою є чисельність зайнятого населення та їх кваліфікаційні характеристики. В свою чергу, попит на робочу силу, що формується на ринку праці, залежить від того, які результати отримані в окремих галузях національної економіки та у національній соціально-економічній системі в цілому.

Крім того, взаємно-обумовлюючий зв'язок спостерігається між доходами населення та станом ринку праці, а також доходами населення та станом освіти. Так, чим вище рівень зайнятості населення, що характеризує стан ринку праці, тим більше доходів може бути отримано працюючою його частиною. В той же час, від того, якими є поточні доходи населення залежить те, на яких умовах і за яку плату вони готові працювати або змінити вид зайнятості (пропозиція на ринку праці. Доходи населення тісно пов'язані зі станом освіти, адже саме освіта стає запорукою отримання людиною в подальшому джерела своїх доходів. В той же час, в сучасних умовах від доходів окремих верств населення залежить здатність забезпечити належну освіту молодому поколінню.

Взаємно-обумовлюючим є зв'язок між станом ринку праці та демографічною ситуацією, адже від динаміки загальної чисельності населення, що змінюється внаслідок як природного, так і механічного руху, залежить динаміка зайнятого населення. В той же час, зайнятість населення створює умови для отримання населенням можливостей забезпечити собі гідні умови життя, що сприятиме, з одного боку зменшенню відтоку кадрів за кордон, а з іншого подовженню тривалості життя населення, а отже сприятиме покращенню демографічної ситуації в країні.

Тісно пов'язані між собою демографічна ситуація та охороною здоров'я, адже від розвину тості системи охорони здоров'я значною мірою

залежить величина природного приросту населення, а незадовільна динаміка демографічних показників є очевидним стимулом для вдосконалення охорони здоров'я. Схожим є зв'язок між демографічною ситуацією та фінансування природоохоронних заходів. Такий зв'язок пояснюється тим, що саме демографічні процеси, що протікають в країні, спонукають приділяти підвищену увагу до збереження довкілля, що проявляється у зростанні витрат на фінансування природоохоронних заходів. Водночас, спрямування більшої частини витрат на природоохоронні цілі сприяє покращенню стану навколишнього середовища та в перспективі здатне покращити демографічну ситуацію в країні.

Розглянемо факторно-результативні зв'язки між внутрішніми параметрами національної економіки. Слід зазначити, що закономірним видається вплив результатів функціонування системи на доходи її населення, а також на стан освіти системи, основною характеристикою якого є обсяги витрат на освіту, а також на обсяги фінансування природоохоронних заходів.

Інвестиційна діяльність суттєво впливає на зовнішньоекономічну та інноваційну діяльність національної економіки, а також доходи, отримані її населенням. Крім того, зовнішньоекономічна діяльність системи значною мірою впливає на результати її функціонування, а інноваційна діяльність – на технічний рівень виробництва, а отже й на стан охорони праці.

Доходи населення впливають на демографічну ситуацію в країні та стан охорони здоров'я, тоді як стан охорони праці - на демографічну ситуацію та стан охорони здоров'я. Стан освіти впливає на стан ринку праці, адже від стану освіти залежить відповідність кваліфікаційних характеристик молодих фахівців поточним запитам ринку праці.

Крім того, від стану освіти залежить, наскільки професійні характеристики працівників на вітчизняних підприємствах дозволяють їм брати участь у розробці та впровадженні інновацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже в результаті проведення дослідження виявлено взаємозв'язки між її внутрішніми та зовнішніми параметрами національної економіки та зв'язки між внутрішніми параметрами національної економіки та її розвитком. Подальші дослідження необхідно проводити у напрямку встановлення впливу зовнішніх параметрів на розвиток національної економіки.

Література

1. Національна економіка [Текст] : навч. посібник / А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, Т.Л. Желюк, Т.М. Попович; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. 463 с.
2. Національна економіка: Підручник / За ред. проф., к.е.н. П.В. Круша. – 2-ге вид. – К.: Каравела; Піча Ю.В., 2008. 428 с.
3. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. Т.1. / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А.Устенко, С.І. Юрій; За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. 616 с.
4. Национальная экономика: учебник / под ред. П.В. Савченко. – М.: Экономистъ, 2005. 813 с.
5. Національна економіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [В.В. Білоцерковець, О.О. Завгородня, В.К. Лебедева та ін.]; за ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр учбової літератури, 2009. 280 с.
6. Градов А.П. Национальная экономика / А.П. Градов. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2005. 240 с.

7. Зюзь Д. В. Сутність та чинники розвитку економічної системи. Державне будівництво. 2016. № 2. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/1/04.pdf> (дата звернення: 17.01.2019)
8. Кучин Б.Л., Якушева Е.В. Управление развитием экономических систем: технический прогресс, устойчивость. Москва, 1990. 157 с.
9. Білоцерківець В. В. Нова економіка у національних координатах: проблеми та перспективи розвитку. Економічний вісник національного гірничого університету. 2014. № 4. С. 62-71.
10. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб./ С. В. Мочерний. – 4-те вид., стереотип. – К. : ВЦ «Академія», 2009. 640 с.
11. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй: пер. з англ. – К.: PortRoyal, 2001. С. 277-279.
12. Державний комітет статистики. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.06.2018).

References

1. Nacionaljna ekonomika [Tekst] : navch. posibnyk / A.F. Meljnyk, A.Ju. Vasina, T.L. Zheljuk, T.M. Popovych; za red. A.F. Meljnyk. – K. : Znannja, 2011. 463 s.
2. Nacionaljna ekonomika: Pidruchnyk / Za red. prof., k.e.n. P.V. Krusha. – 2-ghe vyd. – K.: Karavela; Picha Ju.V., 2008. 428 s.
3. Ekonomichnyj encyklopedychnyj slovnyk: u 2 t. T.1./ S.V. Mochernyj, Ja.S. Larina, O.A.Ustenko, S.I. Jurij; Za red. S.V. Mochernogho. – Ljviv: Svit, 2005. 616 s.
4. Natsionalnaya ekonomika: uchebnyk / pod red. P.V. Savchenko. – M.: Ekonomist, 2005. 813 s.

5. Nacionaljna ekonomika: navch. posib. dlja stud. vyssh. navch. zakl. [V.V. Bilocerkevcej, O.O. Zavghorodnja, V.K Lebedjeva. ta in.]; za red. V.M. Tarasevycha. – K.: Centr uchbovoji literatury, 2009. 280 s.
6. Gradov A.P. Natsionalnaya ekonomika / A.P. Gradov. – 2-e izd. – SPb.: Piter, 2005. 240 s.
7. Zjuzj D. V. Sutnistj ta chynnyky rozvytku ekonomichnoji systemy. Derzhavne budivnyctvo. 2016. # 2. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/1/04.pdf> (data zvernennja: 17.01.2019)
8. Kuchin B.L., Yakusheva Ye.V. Upravlenie razvitiem ekonomicheskikh sistem: tekhnicheskij progress, ustoychivost. Moskva, 1990. 157 s.
9. Bilocerkevcej V. V. Nova ekonomika u nacionaljnykh koordynatakh: problemy ta perspektyvy rozvytku. Ekonomichnyj visnyk nacionaljnogho ghirnychogho universytetu. 2014. # 4. S. 62-71.
10. Mochernyj S. V. Ekonomichna teorija: navch. posib. / S. V. Mochernyj. – 4-te vyd., stereotyp. – K. : VC «Akademija», 2009. 640 s.
11. Smit A. Dobrobut nacij. Doslidzhennja pro pryrodu ta prychny dobrobutu nacij: per. z anghl. – K.: PortRoyal, 2001. S.2 77-279.
12. Derzhavnyj komitet statystyky URL: <http://ukrstat.gov.ua> (data zvernennja: 25.06.2018).